

Developing Pattern of Forward-Looking Risk Disclosure in Annual Reports with the Phenomenological Approach and Attride-Stirling Theme Analysis

Fatemeh Mansouri Mohammad Abadi

Ph. D. Student, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd, Iran,
fa.mansuri75@gmail.com

Akram Taftiyan *

Assistant Professor, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd,
Iran, taftiyan@iauyazd.ac.ir

Mahmoud Moeinadin

Associate Professor, Department of Accounting, Yazd Branch, Islamic Azad University, Yazd,
Iran, mahmoudmoein@iauyazd.ac.ir

Abstract

Purpose: Disclosure of forward-looking risk discloses a type of information that can change the decisions of users of financial statements if they are not aware of them and provide users with a better perspective regarding the future and future performance of the company. Considering the importance of prospective risk disclosure; The present study deals with the formulation of the prospective risk disclosure model in the company's annual reports.

Method: This research is of the qualitative research type and its paradigm is of the interpretation type in which the qualitative research method and the phenomenological approach are used. The dimensions and components of prospective risk disclosure have been identified through Attride-Stirling (2001) thematic analysis method, and research analyzes have been performed using the 7-step collage technique. The research sample includes 22 capital market experts who were selected through the snowball technique.

Results: The findings indicate that 94 propositions have been extracted in the form of 29 basic themes, 5 organizing themes and 2 inclusive themes, including prospective soft risk disclosure and prospective hard risk disclosure, which form the components of the proposed prospective risk disclosure model.

Conclusion: This research, by comprehensively examining prospective risk disclosure in the company's annual reports, provides a new perspective in examining the prospective risk disclosure model to the users of the research results and improves the stakeholders' awareness of this type of disclosure.

Contribution: This research, by comprehensively examining the components of prospective risk disclosure, provides a new perspective in examining the components of annual reports to the users of the research results.

Keywords: Forward-Looking Risk Disclosure, Strategy, Business, Annual Reports, Phenomenological Approach.

Research Article

Cite this article: Mansouri Mohammad Abadi, Taftiyan & Moeinadin (2024) Developing Pattern of Forward-Looking Risk Disclosure in Annual Reports with the Phenomenological Approach and Attride-Stirling Theme Analysis, *Journal of Financial Accounting Knowledge*, Vol.11, NO.2, Summer, 89-113.

DOI: 10.30479/jfak.2024.19599.3138

Received on 22 November, 2023 Accepted on 7 February, 2024

© The Author(s).

Publisher: Imam Khomeini International University.

Corresponding Author: Akram Taftiyan (taftiyan@iauyazd.ac.ir)

تدوین الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت با روش پدیدارشناسی و تحلیل مضمون

فاطمه منصوری محمدآبادی ^{ID}

دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران، fa.mansuri75@gmail.com

اکرم تفتیان ^{ID}

استادیار، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران، taftiyan@iauyazd.ac.ir

محمود معین‌الدین ^{ID}

دانشیار، گروه حسابداری، واحد یزد، دانشگاه آزاد اسلامی، یزد، ایران، mahmoudmoein@iauyazd.ac.ir

چکیده

هدف: افشای ریسک آینده‌نگر نوعی از اطلاعات را افشا می‌کند که می‌تواند در صورت آگاهی از آنها تصمیمات استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی را متغیر و چشم‌انداز بهتری در خصوص آینده و عملکرد آتی شرکت در اختیار استفاده‌کنندگان قرار دهد. با توجه به اهمیت افشای ریسک آینده‌نگر؛ پژوهش حاضر به تدوین الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت می‌پردازد.

روش: این پژوهش از نوع پژوهش‌های کیفی و پارادایم آن از نوع تفسیری است که از روش پژوهش کیفی و رویکرد پدیدارشناسی در آن استفاده شده است. ابعاد و مؤلفه‌های افشای ریسک آینده‌نگر از طریق روش تحلیل مضمون آتراید - استیرلینگ (۲۰۰۱) شناسایی شده‌اند و تحلیل‌های پژوهش نیز با استفاده از تکنیک ۷ مرحله‌ای کولایزی انجام شده است. نمونه پژوهش نیز شامل ۲۲ نفر از خبرگان حوزه بازار سرمایه است که از طریق تکنیک گلوله برفی انتخاب شده‌اند.

یافته‌ها: یافته‌ها حاکی از آن است که ۹۴ گزاره در قالب ۲۹ مضمون پایه، ۵ مضمون سازمان دهنده و ۲ مضمون فراگیر شامل افشای ریسک نرم آینده‌نگر و افشای ریسک سخت آینده‌نگر استخراج شده است که اجزای الگوی پیشنهادی افشای ریسک آینده‌نگر را تشکیل داده‌اند.

نتیجه‌گیری: این پژوهش با بررسی جامع افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت، چشم‌انداز جدیدی در بررسی الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در اختیار استفاده‌کنندگان نتایج پژوهش قرار می‌دهد و آگاهی ذینفعان را بر این نوع افشاگری بهبود می‌بخشد.

دانش‌افزایی: این پژوهش با بررسی جامع مؤلفه‌های افشای ریسک آینده‌نگر چشم‌انداز جدیدی در بررسی مؤلفه‌های گزارش‌های سالانه در اختیار استفاده‌کنندگان نتایج پژوهش قرار می‌دهد.

واژگان کلیدی: افشای اطلاعات غیرمالی، افشای مدل کسب‌وکار، رویکرد کیفی فراترکیب، گزارش‌های سالانه.

مقاله پژوهشی

*استناد: منصوری محمدآبادی، تفتیان و معین‌الدین (۱۴۰۳)؛ تدوین الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت با روش پدیدارشناسی و

تحلیل مضمون، فصلنامه علمی دانش حسابداری مالی، مقاله پژوهشی، دوره ۱۱، شماره ۱، پیاپی ۴۱، تابستان ۱۴۰۳، ۸۹-۱۱۳.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۹/۱ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۴۰۲/۱۱/۱۸

ناشر: دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) © حق مؤلف نویسندگان

۱- مقدمه

افشای اطلاعات آینده‌نگر به عنوان گزارشی برای کمک به سرمایه‌گذاران برای ارزیابی بهتر تصمیمات، رویدادها و اقدامات استراتژیک، باهدف بازده بلندمدت شرکت تعریف می‌شود و نسبت به عملیات، برنامه‌ها، استراتژی‌ها و اهداف مالی آتی در تخمین جریان‌های نقدی مورد انتظار و ارزش آتی شرکت‌ها مفید است (کلینک و همکاران^۱، ۲۰۰۶: ۲۰۱). از آنجایی که اطلاعات گذشته‌نگر برای سرمایه‌گذاران برای پیش‌بینی فرصت‌ها و ریسک‌های احتمالی کافی نیست، اطلاعات آینده‌نگر نقش مهمی در تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری آن‌ها ایفا می‌کند (برآوو^۲، ۲۰۱۶: ۱۲۷). از سوی دیگر، شرکت‌ها ممکن است به دلایل متعددی در به اشتراک گذاشتن ریسک‌های خاص شرکت و چشم‌اندازهای آینده تردید کنند. به‌عنوان مثال، انتشار اطلاعات آینده‌نگر ممکن است هزینه‌های غیرمستقیم ناشی از به اشتراک گذاری اطلاعات اختصاصی را افزایش دهد که می‌تواند توسط رقبا استفاده شود (کنت و اونگ^۳، ۲۰۰۳: ۲۷۹)؛ بنابراین، شرکت‌ها ممکن است از افشای اطلاعات آینده‌نگر به دلیل ترس از تأثیر منفی احتمالی چنین افشاگری‌ها بر موقعیت رقابتی خود اجتناب کنند (اویار و کیلیک^۴، ۲۰۱۲: ۲۵۰). علاوه بر این، ممکن است پیش‌بینی عملکرد آتی شرکت با دقت به دلیل عدم قطعیت‌های مربوط به آینده دشوار باشد (الجیفری و حسینی^۵، ۲۰۰۷: ۸۸۷). افشای ریسک آینده‌نگر به هرگونه اطلاعات مرتبط با ریسک اشاره دارد که خوانندگان را در مورد فرصت‌ها یا تهدیدات بالقوه آینده و عدم قطعیت‌های ناشی از تعامل ریسک‌های محیطی و بازار خارجی و ریسک‌های عملیاتی داخلی آگاه می‌کند. شرکت‌هایی که داوطلبانه اطلاعات ریسک آینده‌نگر قابل‌تأیید بیشتری را منتشر می‌کنند، انحراف استاندارد کمتر، پیش‌بینی‌های دقیق‌تر و تجدیدنظرهای کمتری خواهند داشت (اولیورا و همکاران^۶، ۲۰۱۱: ۸۳۰). افشای ریسک آینده‌نگر، سیگنال‌های هشدار اولیه را برای ذینفعان ارائه می‌دهد و با وجود هزینه‌های تولید اطلاعات و زیان‌های احتمالی زمانی که اطلاعات ریسک و برنامه‌های استراتژیکی توسط رقبا و شرکت‌های تازه وارد مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد، می‌توان هزینه‌ها کاهش و درآمدها را افزایش داد. به‌طور خاص، افشای ریسک آینده‌نگرتر به بهبود دسترسی شرکت به بازارهای سرمایه کمک می‌کند تا با کاهش هزینه‌های آن‌ها برای جمع‌آوری اطلاعات، سهامداران بیشتری را جذب کند. این کاهش در هزینه‌های جمع‌آوری اطلاعات به نوبه خود باعث بهبود نقدینگی سهام شرکت و کاهش احتمالی هزینه سرمایه می‌شود (شین^۷، ۲۰۱۵: ۹۵). از نظر تئوری، اگر مدیری اطلاعات ریسک آینده‌نگر کمتری را منتشر کند، ممکن است نیازهای اطلاعاتی ذینفعان برآورده نشود و سرمایه‌گذاران ممکن است شرکت را ریسکی در نظر بگیرند. سرمایه‌گذاری به‌عنوان چنین رفتار مدیریتی ممکن است ادعاهای صریح پرهزینه (مثلاً خطرات دادرسی) را به همراه داشته باشد. علاوه بر این، سایر ذینفعان ممکن است پیش‌بینی کنند که مدیریت ریسک داخلی ناکارآمد است که نشان‌دهنده توانایی محدود مدیران برای به دست

آوردن سرمایه با نرخ‌های ثابت است (سالاما و همکاران^۸، ۲۰۱۱؛ ۲۰۰). برعکس، شرکتی که اطلاعات ریسک آینده‌نگر بیشتری را افشا می‌کند، عموماً با ریسک کمتری تلقی می‌شود، زیرا موقعیت ریسک شرکت کاملاً در بازار منعکس می‌شود.

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

آنچه افشا می‌شود به عنوان اطلاعاتی تلقی می‌شود که ممکن است به شکل اطلاعات مالی (ماهیت کمی یا عددی) یا اطلاعات غیرمالی (روایت‌ها، متن کیفی) باشد (بتی^۹، ۲۰۱۴؛ ۳۵۴). سیاست‌گذاران مدت‌ها است که بر اهمیت افشای روایی در کمک به سرمایه‌گذاران برای درک عملکرد مالی و ریسک‌های یک شرکت تأکید کرده‌اند (لئونگ و همکاران^{۱۰}، ۲۰۱۵؛ ۲۸۲). در خصوص تأثیر افشای اطلاعات ریسک شرکت‌ها بر کارایی سرمایه‌گذاری دو تئوری رقیب وجود دارد. مطابق تئوری همگرایی افشای اطلاعات ریسک سبب کاهش مسئله نمایندگی و عدم تقارن اطلاعاتی شده و درک سرمایه‌گذاران از شرایط مالی شرکت را افزایش داده و در نهایت سبب افزایش کارایی سرمایه‌گذاری شرکت می‌شود، از طرفی مطابق تئوری واگرایی، افشای اطلاعات ریسک از طریق افزایش فرصت‌طلبی مدیران سبب افزایش عدم تقارن اطلاعاتی شده و تأثیر منفی بر کارایی سرمایه‌گذاری دارد (حبیب و حسن، ۲۰۱۷؛ ۲۶۸). گزارشگری روایتی تکمیل‌کننده گزارش حسابداری مالی است که در مورد چشم‌انداز شرکت (استراتژی‌ها و کسب‌وکار بلندمدت)، عوامل حیاتی موفقیت، قابلیت‌ها (منابع) برای دستیابی به نتایج مطلوب، نتایج مورد انتظار، ریسک‌ها و فرصت‌های مرتبط در گزارش‌های سالانه گنجانده می‌شود (حسنین و حسینی^{۱۱}، ۲۰۱۵؛ ۵۵). ادبیات حسابداری حدود حداقل هفتادسال پیش به اطلاعات (سخت و نرم) توجه نشان داده است. مدیران، اطلاعات سخت قابل‌اتکا منتشر می‌کنند، درحالی‌که توجه کمتری به این مسئله شده است که چه طور اطلاعات نرم باید در قیمت‌های سهام و دارایی‌ها لحاظ شوند. از نظر ایجیری، وجه نقد را معیاری سخت و سرففلی را معیاری نرم تلقی می‌کند (برتومئو و مارینوویچ^{۱۲}، ۲۰۱۶؛ ۴). در حسابداری اطلاعات صورت‌های مالی اطلاعات سخت به شمار می‌روند و اطلاعات نرم اغلب به صورت متن انتقال می‌یابند که شامل نظریات، باورها، شایعه‌ها، پیش‌بینی‌های اقتصادی، اظهارات مدیریت در مورد طرح‌های آینده و تفسیرهای بازار است. لی و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۵؛ ۸۴۴) نشان دادند که کارایی اطلاعاتی به کل اطلاعات افشاشده وابسته است اما کارایی واقعی به ترکیب نسبی اطلاعات سخت و نرم مربوط است. شرکت‌ها با توجه به اطلاعات سخت (قابل تأیید) و نرم (غیرقابل تأیید) نسبت به پیش‌بینی و ریسک‌های آتی‌شان اقدام می‌کنند. درحالی‌که اطلاعات سخت نسبت به اطلاعات نرم قابلیت اتکای بیشتری دارد اما تولید و انتشار آن، هزینه‌ی بیشتری هم دارد. بنابراین ایجاد ترکیب مناسب و بهینه از افشای اطلاعات سخت و نرم به بده بستان متفاوتی بین هزینه و منفعت نهایی این دو نوع اطلاعات وابسته است و مشروط به واکنش

تعادلی سرمایه‌گذار به این اطلاعات است. بر اساس تئوری نمایندگی مدیران افشای اطلاعات داوطلبانه ریسک به منظور کاهش عدم تقارن اطلاعاتی در مورد سطح ریسک شرکت و در نتیجه کاهش هزینه‌های نمایندگی را به طور داوطلبانه انجام می‌دهند؛ زیرا همه اعضای هیئت‌مدیره برای بهبود پاسخگویی مدیریت و گزارشگری مالی کار نمی‌کنند و ممکن است مدیران انگیزه ضعیف‌تری برای افشای اطلاعات در مورد مشخصات ضعف‌های کنترل داخلی خود داشته باشند. زیرا این نگرانی وجود دارد که امانت‌داری آن‌ها مورد بررسی دقیق سرمایه‌گذاران قرار گیرد. مدیران ممکن است از گزینه‌های گزارشگری مالی خود استفاده کنند تا ضعف اساسی کنترل داخلی شرکت را پوشانند و شرکت را با ریسک کمتری نشان دهند. با این کار انتظار می‌رود با افزایش ریسک شرکت، مدیران اطلاعات ریسک کمتری را افشا کنند. تئوری نمایندگی در خصوص گزارش ضعف کنترل‌های داخلی بر این امر تأکید دارد که مدیران با توجه به اثرات اقتصادی گزارش‌ها و کسب منافع بیشتر، اقدام به افشای گزارش ضعف کنترل داخلی می‌کنند (هوپ و همکاران^{۱۴}، ۲۰۱۶: ۱۰۳۰). مطابق با تئوری علامت‌دهی مدیران انگیزه دارند تا سطح بالایی از اطلاعات ریسک را که به طور مؤثری مدیریت شده است، افشا کنند تا در مقابل سایر شرکت‌هایی که ریسک را به طور مؤثر مدیریت نمی‌کنند، متمایز باشند. علاوه بر این، ارائه سطح بالای اطلاعات مرتبط با ریسک سازوکار کلیدی است که مدیران برای تغییر انتظارات سرمایه‌گذاران و افزایش شهرت شرکت جهت افشای شفاف و معتبر استفاده می‌کنند؛ بنابراین، مدیران شرکت‌ها با کنترل‌های داخلی مؤثرتر، قادر خواهند بود ریسک متنی بیشتری را افشا کنند و همچنین تئوری علامت‌دهی ادعان می‌دارد که مدیران به جهت حفظ مشروعیت خود و اینکه به درستی بنگاه را اداره می‌کنند، گزارش ضعف کنترل‌های داخلی را صادر و به بازار عرضه می‌کنند. بدیهی است اعتبار این گزارش با تأیید از سوی مقام‌های قانونی و حسابرسی و سایر واسطه‌های مالی می‌تواند افزایش یابد لذا انتظار داریم که گزارش حسابرسی منجر به اعتبار بیشتر این گزارش‌ها شده و بر قابلیت اتکا و سودمندی آن‌ها بیافزاید (الشاندیدی و شرایوز^{۱۵}، ۲۰۱۶: ۴۷۰).

افشای ریسک آینده‌نگر یک جزء ارزشمند در پیش‌بینی سود تحلیلگران با توجه به تأثیر بالقوه آن بر ارزش شرکت است. ادبیات نشان می‌دهند شرکت‌هایی با افشای ریسک آینده‌نگر با کیفیت بالا از مزایای بسیاری در بازار سرمایه برخوردار هستند (کونزه و همکاران^{۱۶}، ۲۰۲۰: ۶۶۵). جامعه تحلیلگران به طور مداوم از افشای ریسک‌های آینده‌نگر داوطلبانه حمایت می‌کنند که این نوع افشا علاوه بر تأثیر بر تعداد تحلیل‌گرانی که یک شرکت را دنبال می‌کنند، احتمالاً بر ویژگی‌های پیش‌بینی تحلیل‌گران تأثیر می‌گذارد. به عبارت دقیق‌تر، شرکت‌هایی که داوطلبانه اطلاعات ریسک آینده‌نگر قابل تأیید بیشتری را منتشر می‌کنند، معمولاً پیش‌بینی سود تحلیلگران را با دقت بیشتر و نوسان کمتری افزایش می‌دهند. دلیل این است که تحلیل‌گران اطلاعات ارائه‌شده و خصوصی را در اختیار دارند، اما افزایش افشا و به موقع بودن، وزنی را که تحلیلگران

بر سایر منابع اطلاعاتی در ساخت مدل‌های پیش‌بینی خود می‌گذارند، کاهش می‌دهد که فرایند بازنگری پیش‌بینی را با تسریع در حل و فصل هموار می‌کند (لانگ و لوند هولم^{۱۷}، ۱۹۹۶: ۴۷۰). علاوه بر این، دقت پیش‌بینی تحلیلگر زمانی بهبود می‌یابد که اطلاعات افشای ریسک آینده‌نگر شرکت افزایش یابد. تا جایی که ممکن است تحلیلگران به‌عنوان نماینده‌ای تأثیرگذار بر باورهای سرمایه‌گذاران در نظر گرفته شوند، دقت پیش‌بینی بهبود یافته به سرمایه‌گذاران کمک می‌کند تا مفروضات دقیق‌تر و پراکنده‌تری درباره عملکرد آتی شرکت به دست آورند؛ بنابراین شرکت‌هایی که حجم بیشتری از اطلاعات ریسک آینده‌نگر را افشا می‌کنند، ممکن است خوشه بزرگ‌تری از سرمایه‌گذاران بالقوه داشته باشند که به طور مداوم به صندوق‌های عظیم سرازیر می‌شوند. با توجه به محدودیت‌های مالی، آن شرکت‌هایی که دارای افشای بالا هستند ریسک کمتری دارند و در مشکلات تأمین مالی قرار می‌گیرند (جوی و همکاران^{۱۸}، ۲۰۲۲: ۲۵). از آنجایی که افشای ریسک‌های آینده‌نگر و استراتژی‌های کاهش تقلید برای آن دسته از شرکت‌هایی که وزن کمتری بر مدیریت ریسک می‌گذارند دشوار است، کیفیت اطلاعات این‌گونه افشای‌ها بالاست. مدیران بهترین طرف برای پیاده‌سازی و نظارت بر استراتژی‌های ریسک در برابر اهداف کمی هستند و بنابراین از طریق انتشار اطلاعات ریسک در قبال اقدامات خود پاسخگو هستند. افشای اطلاعات در مورد استراتژی و کسب‌وکار به عنوان یک جایگزین بالقوه برای ارائه درآمدهای فصلی معرفی شده است (لیچارد لو و ووتاکر^{۱۹}، ۲۰۱۲: ۹۵۲). این نگرانی وجود دارد که استراتژی‌های بلندمدت شرکت‌ها به اندازه کافی درک نشده‌اند تا در خدمت منافع بلندمدت شرکت‌ها و اقتصادها باشند. از این رو، پیش‌بینی می‌شود که ارتباطات استراتژی از حوزه افشای داوطلبانه به افشای اجباری‌تر تغییر خواهد کرد (ویتینگتون و یاکیس داگلاس^{۲۰}، ۲۰۱۰: ۱۲). سانتما و همکاران^{۲۱} (۲۰۰۵: ۳۵۲) استدلال کردند که افشای استراتژی تأثیر مثبتی بر کیفیت گزارش سالانه دارد. علاوه بر این، افشای استراتژی و کسب‌وکار می‌تواند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاری را افزایش دهد. برتا و بوزولان^{۲۲} (۲۰۰۸: ۳۳۳) در مطالعه خود، اثربخشی افشا را در بهبود قابلیت‌های تحلیلگران مالی برای ارزیابی استراتژی خلق ارزش و نتایج مالی مورد انتظار یک شرکت بررسی کردند. این مطالعه بر ویژگی‌های اطلاعات آینده‌نگر که توسط تحلیلگران مالی در تجزیه و تحلیل مبانی یک شرکت استفاده می‌شود، متمرکز بود. همچنین، افشای کسب‌وکار نحوه کسب و استفاده شرکت از اشکال مختلف سرمایه (فکری، مالی و فیزیکی) را برای ایجاد ارزش قابل مشاهده می‌کند (بتی و اسمیت^{۲۳}، ۲۰۱۳: ۲۴۷).

نگوین (۲۰۲۳: ۱۴) به بررسی میزان افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه و ارتباط ارزشی اطلاعات ریسک آینده‌نگر افشاشده توسط شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس کشورهای عضو آسه‌آن پرداخته است. تأثیر مثبت بر افشای ریسک نشان داد که سرمایه‌گذاران نهادی اطلاعات ریسک را به عنوان محتوایی حیاتی در گزارش‌های سالانه در نظر می‌گیرند. در مقابل،

سطوح آینده‌نگر و افشای ریسک در نقطه عطف مالکیت خارجی به حداکثر می‌رسد که این نشان‌دهنده تفاوت در تأثیر سهامداران نهادی خارجی و داخلی بر تصمیمات افشای شرکت است. وادا و داندآگو^{۲۴} (۲۰۲۳؛ ۱۶۲) تأثیر ویژگی‌های کمیته ریسک را بر کیفیت افشای ریسک شرکت‌های بیمه پذیرفته‌شده در بورس نیجریه را بررسی کرده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که کمیت افشای ریسک دارای بالاترین ارزش ویژه است که آن را به کیفیت ترکیبی از افشای ریسک شرکت‌های بیمه پذیرفته‌شده در بورس تبدیل می‌کند و نشان می‌دهد که کیفیت افشای ریسک شرکت‌های بیمه به بهترین وجه توسط کمیت افشای ریسک اندازه‌گیری می‌شود. همچنین، مشخص شد که اندازه کمیته ریسک و جلسه کمیته ریسک تأثیر مثبت قابل‌توجهی بر کیفیت افشای ریسک شرکت‌های بیمه پذیرفته‌شده در بورس نیجریه دارند. در مقابل، حضور اعضای موظف کمیته ریسک تأثیر منفی ناچیزی بر کیفیت افشای ریسک شرکت‌های بیمه فهرست شده دارد.

بانکول و همکاران (۲۰۲۲؛ ۴) روند افشای اطلاعات آینده‌نگر را در بین شرکت‌های غیرمالی در نیجریه طی دوره نه ساله بررسی کرده‌اند. یافته‌های این مطالعه نشان داد که بر اساس شاخص افشای اطلاعات آینده‌نگر به کار گرفته‌شده، شرکت‌های نیجریه‌ای ۳۵٫۴۹ درصد سطح افشای اطلاعات آینده‌نگر را طی ۹ سال نمونه‌گیری افشا کردند و سال ۲۰۱۹ منعکس‌کننده بالاترین سطح افشای اطلاعات آینده‌نگر با ۳۹٫۸ درصد بود. این مطالعه نتیجه گرفت که اگرچه افشای اطلاعات آینده‌نگر افزایش ثابتی در سطوح افشا در دوره نمونه‌گیری داشته است، سطح اطلاعات آینده‌نگر برای برآورده کردن نیازهای ذینفعان نسبتاً پایین است.

رومانو و همکاران (۲۰۱۹؛ ۵۶) به بررسی رابطه بین عوامل تعیین‌کننده شرکت و افشای ریسک آینده‌نگر در زمینه ایتالیا پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که اندازه شرکت و مدیران مستقل ارتباط مثبتی با اطلاعات ریسک آینده‌نگر دارند. در مقابل، ویژگی‌های دیگر شرکت‌ها از نظر آماری مرتبط نیستند. نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که در زمینه مورد بررسی، شرکت‌های بزرگ به افشای تخمین آینده‌نگر برای کاهش اطلاعات عدم تقارن و جذب سرمایه‌گذاران بالقوه تمایل دارند. علاوه بر این، شرکت‌های بزرگ‌تر احتمال بیشتری برای افشای اطلاعات اضافی دارند، زیرا می‌توانند راحت‌تر هزینه پیش‌بینی‌های آتی و افشای گسترده‌تر را نسبت به کوچک‌ترین شرکت‌ها تحمل کنند.

شین (۲۰۱۵؛ ۴) به بررسی عوامل تعیین‌کننده افشای ریسک آینده‌نگر و تأثیرات آن بر ریسک شرکت‌ها و دقت پیش‌بینی تحلیلگر پرداخته است. یافته‌های پژوهش نشان داد که در بررسی تأثیر افشای ریسک آینده‌نگر بر ریسک شرکت یک ارتباط منفی معنادار را بین مقدار کل افشای ریسک آینده‌نگر و سطح ریسک شرکت گزارش کرده است. با این حال، یک افزایش انحراف استاندارد در افشا تنها منجر به کاهش جزئی ریسک می‌شود. ساختار دقیق ریسک نشان داد که

ریسک‌های «عملیاتی»، «خوب» و «کمی» بیشتر که به زودی افشا می‌شوند، اثرات قوی‌تری بر کاهش ریسک شرکت تحمیل می‌کنند؛ و تأثیر افشای ریسک آینده‌نگر بر دقت پیش‌بینی تحلیلگر نشان داد که یک رابطه مثبت معنادار بین میزان افشای ریسک آینده‌نگر و دقت پیش‌بینی تحلیلگر وجود دارد. اثر کاهش خطای پیش‌بینی در افق کوتاه‌مدت قوی‌ترین ظاهر می‌شود. در آزمایش رابطه بین افشای ریسک آینده‌نگر و دقت پیش‌بینی تحلیلگر، کیفیت سود را کنترل شده است، نتایج نشان داد که بین کیفیت سود و دقت پیش‌بینی ارتباط مثبت معناداری وجود دارد. علاوه بر این، کیفیت سود دارای قدرت پیش‌بینی بلندمدت در مورد سود است.

آقایی متعلق و همکاران (۱۴۰۲؛ ۴۵۹) به تبیین ابعاد کمی و کیفی افشای اطلاعات آتی در گزارش سالانه شرکت‌ها پرداخته‌اند. برای اندازه‌گیری کمیت و کیفیت افشای اطلاعات آتی شرکت‌ها از تحلیل محتوا استفاده شده است. در این پژوهش، واحد تحلیل محتوی تعداد جمله بوده است. بدین منظور گزارش هیئت‌مدیره به مجمع ۱۳۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در دوره زمانی ۱۳۹۱ الی ۱۳۹۷، مورد بررسی قرار گرفته است و برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از نرم‌افزارهای اکسل و اس پی اس اس استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داد بین سطح افشای اطلاعات آتی شرکت‌ها در صنایع مختلف تفاوت معنی‌داری دارد. بیشترین سطح افشای اطلاعات آتی متعلق به صنعت قند و شکر و کمترین سطح افشای اطلاعات آتی مربوط به صنعت ماشین‌آلات و تجهیزات بوده است. همچنین موضوع افشای اطلاعات آتی در گزارش هیئت‌مدیره به مجمع شرکت‌ها تفاوت معنی‌داری دارد. بیشترین افشا در بخش اقلام سود و زیانی و کمترین افشا در بخش اقلام ترانزنامه‌ای بوده است. در نهایت لحن افشای اطلاعات آتی در گزارش سالانه شرکت‌ها تفاوت معنی‌داری دارد. بیشترین افشا دارای لحن مثبت و کمترین افشا دارای لحن منفی بوده است.

کردستانی و محمدی نسب (۱۴۰۲؛ ۱) به بررسی اثربخشی کنترل‌های داخلی بر افشای ریسک در متن گزارش‌های مالی پرداخته‌اند. برای پاسخ به سؤال پژوهش مبنی بر اینکه اثربخشی کنترل‌های داخلی چگونه بر افشای متنی ریسک تأثیر می‌گذارد، داده‌های ۱۱۴ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. یافته‌ها نشان داد شرکت‌هایی با سیستم کنترل داخلی ضعیف نسبت به شرکت‌هایی با کنترل داخلی کارآمد، سطوح پایین‌تری از افشای ریسک متنی را گزارش می‌کنند. همچنین نتایج نشان داد تکرار ادواری ضعف کنترل‌های داخلی و انتشار عمومی آن منجر به افشای سطح بالاتری از ریسک توسط مدیران می‌شود.

مهرادی و همکاران (۱۴۰۱؛ ۳۲۱) به ارائه مدلی برای سنجش «محافظه‌کاری در افشای ریسک» با در نظر گرفتن ویژگی‌های خاص شرکت‌ها پرداخته‌اند. برازش این مدل نشان داد که مدیران شرکت‌ها در افشای ریسک‌های شرکت محافظه‌کارانه عمل می‌کنند. همچنین به منظور ارائه مدلی

برای سنجش محافظه‌کاری در افشای ریسک برای یک شرکت در یک دوره زمانی خاص، پس از آزمون‌های لازم برای تشخیص ویژگی‌های تأثیرگذار بر محافظه‌کاری در افشای ریسک، سه ویژگی اهرم مالی، فرصت‌های رشد و مالکیت نهادی به مدل اولیه سنجش محافظه‌کاری اضافه شد و این مدل بر اساس ویژگی‌های خاص شرکت‌ها تعدیل گردید. برازش این مدل نشان داد که اهرم مالی و فرصت‌های رشد، محافظه‌کاری در افشای ریسک را افزایش داده و مالکیت نهادی منجر به کاهش محافظه‌کاری در افشای ریسک می‌شود.

مهرادی و همکاران (۱۴۰۰؛ ۱۵۳) به بررسی تأثیر لحن محافظه‌کارانه در افشای ریسک بر ریزش قیمت سهام پرداخته‌اند. دوره زمانی پژوهش از سال ۱۳۸۸ تا سال ۱۳۹۷ و تعداد نمونه مورد بررسی شامل ۱۶۷ شرکت پذیرفته‌شده در بورس و اوراق بهادار تهران می‌باشد. فرضیه‌های پژوهش با رویکرد داده‌های ترکیبی و رگرسیون خطی چندگانه مورد آزمون قرار گرفته است. یافته‌ها نشان داد که محافظه‌کاری در افشای ریسک به واسطه الزام به تأیید پذیری نامتقارن برای افشای اخبار خوب و بد ریسک، خطر ریزش قیمت سهام را کاهش می‌دهد. همچنین در شرایطی که عدم تقارن اطلاعاتی بالا باشد نقش محافظه‌کاری در افشای ریسک در محدود کردن انگیزه‌های مدیران برای انباشت اخبار منفی و جلوگیری از ریزش قیمت سهام افزایش پیدا می‌کند. خوش‌خلق و طالب نیا (۱۴۰۰؛ ۴۵۵) به بررسی اثر مفاهیم گزارشگری مالی بر سطح افشای ریسک در گزارشگری مالی سالانه در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته‌اند. در این پژوهش، برای بررسی مفاهیم گزارشگری مالی از چهار شاخص (کیفیت گزارشگری مالی، سطح راهبری شرکتی، کیفیت حسابرسی و افشای مسئولیت اجتماعی شرکت) استفاده شده است. برای این منظور فرضیه‌هایی تدوین و اطلاعات مربوط به شرکت‌های عضو بورس اوراق بهادار برای دوره زمانی بین سال‌های ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۷ مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش با توجه به شرایط در نظر گرفته به منظور انتخاب نمونه، شامل ۱۴۰ شرکت که به روش حذف سیستماتیک انتخاب شده است. نتایج نشان داد در میان مفاهیم گزارشگری مالی، شاخص کیفیت گزارشگری مالی، راهبری شرکتی و کیفیت حسابرسی با توجه به افزایش سطح نظارت، شفافیت و افشای مناسب اثر مثبت معناداری بر افشای ریسک در گزارشگری مالی سالانه دارند و سبب افزایش سطح افشای ریسک در گزارشگری مالی سالانه می‌شوند. از سوی دیگر، نتایج مؤید آن است که شاخص افشای مسئولیت اجتماعی شرکت اثر معناداری بر افشای ریسک در گزارشگری مالی سالانه ندارد.

آنچه ضرورت مطالعه حاضر را بیش‌ازپیش می‌سازد نبود مطالعات مشابه داخلی و خارجی از یک سو و پیامدهای منفی بی‌توجهی به تدوین الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت می‌باشد؛ از این رو می‌توان در زمینه ضرورت مطالعه حاضر، بر نقش این مدل و مدل‌های مشابه در ایجاد نظمی سیستماتیک در فعالیت‌های شرکت‌ها و کاستن ریسک آینده‌نگر

در مسیر این فعالیت‌ها و دستیابی مطلوب‌تر به اهداف شرکت‌ها تأکید و توجه داشت. به بیان دیگر، علیرغم وجود خیل عظیمی از مطالعات در زمینه افشای ریسک، آنچه به عنوان خلأ پژوهشی قابل توجه است بی‌توجهی به به‌کارگیری روش پدیدارشناسی و تحلیل مضمون در زمینه ارائه مدل‌های افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت به منظور به حداقل رساندن ریسک آینده‌نگر شرکت‌های کشور می‌باشد.

۳- روش پژوهش

بسیاری از محققان پدیدارشناسی معتقدند که انسان‌ها از طریق تجربه شخصی معانی را از جهان استخراج می‌کنند، بررسی تجربه افراد یک پدیده بسیار پیچیده است، حاشیه‌نویسی و شفاف‌سازی تجربه انسانی می‌تواند یک کار چالش‌برانگیز باشد نه تنها به دلیل پیچیدگی ماهیت انسانی، بلکه به این دلیل که تجربه یک فرد یک پدیده چندبعدی است، یعنی دارای جهت‌گیری روانی، فرهنگ محور و ساختار اجتماعی است (گاسپاریان^{۲۵}، ۲۰۲۱: ۳۹). پدیدارشناسی به عنوان یک روش کیفی، به اندازه روش‌های کمی و تجربی قابل اعتماد است (هفدینگ و مارتینی^{۲۶}، ۲۰۱۶: ۵۵۳). از این‌رو از میان رویکردهای متعدد تحقیق کیفی برای بررسی ابعاد و مؤلفه‌های الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت رویکرد پدیدارشناسی برگزیده شد. این پژوهش مبتنی بر پدیدارشناسی تلاش دارد تا عوامل مؤثر بر افشای ریسک آینده‌نگر را بر اساس تجارب خبرگان تحقیق بررسی کند. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته و به منظور شناسایی خبرگان از تکنیک گلوله برفی که یکی از روش‌های نمونه‌گیری هدفمند می‌باشد، استفاده شده است؛ در این نوع نمونه‌گیری نخست چند نفر را که دارای مشخصات مورد نظر هستند، پیدا کرده و بعد از مصاحبه با آن‌ها تقاضا می‌شود افراد دیگری را برای مصاحبه معرفی کنند و به این ترتیب رفته‌رفته بر تعداد پاسخگویان افزوده می‌شود (دیانتی دیلمی و خداکرمی، ۱۳۹۶: ۱۸۹). جامعه آماری پژوهش حاضر خبرگان مالی حوزه بازار سرمایه می‌باشند که علاوه برداشتن تجربه، تخصص و اشراف کامل بر روی موضوع افشای ریسک آینده‌نگر، در این زمینه نیز صاحب نظر هستند و دارای شرایط زیر هستند: ۱- دارای مدرک دکتری و کارشناسی ارشد در رشته حسابداری و مدیریت مالی باشند؛ ۲- سابقه تجربه در ارائه خدمات مالی و مشاوره مالی به شرکت‌ها را داشته باشند. در یک تحقیق پدیدار شناختی تعداد شرکت‌کنندگان یک بحث آماری نیست و یک تعداد از قبل تعیین شده برای اندازه نمونه وجود ندارد. بلکه زمانی که توصیفات شرکت‌کنندگان به حد اشباع می‌رسد تعداد شرکت‌کنندگان نیز کامل می‌شود، به این ترتیب که هرگاه محقق به این نتیجه برسد که پاسخ‌های داده شده و یا مصاحبه‌های انجام شده با افراد مطلع به اندازه ای به همدیگر شباهت دارند که منجر به تکراری شدن پاسخ‌ها و یا مصاحبه‌ها شده و داده‌های جدیدی در آن‌ها وجود ندارد، تعداد مصاحبه‌ها را کافی دانسته و دست از مصاحبه می‌کشد (کرزول و کرزول^{۲۷}، ۲۰۱۷: ۲۴). بنابراین تعداد ۲۲ مصاحبه انجام گردید ولی با توجه به

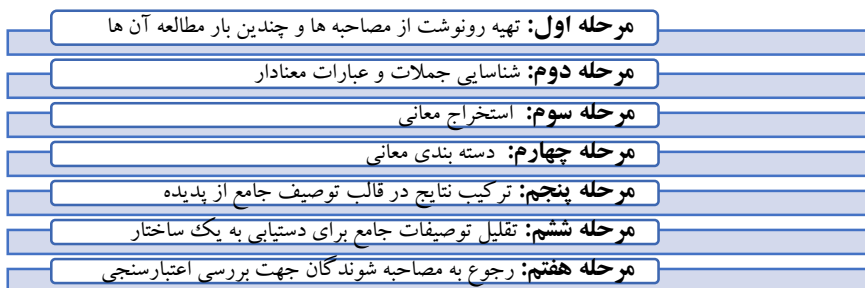
اینکه روند مصاحبه‌ها به سمت تکرار پیش رفت و از مصاحبه ۱۸ به بعد داده جدیدی فراهم نشد و به عبارت دیگر داده‌ها به مرز اشباع رسیدند، بنابراین مصاحبه‌ها متوقف و تحلیل مبتنی بر همان تعداد انجام شد. روش رسیدن به اشباع نظر به این شکل بود که در فرآیند تحلیل مصاحبه‌ها به جای اینکه تحلیل‌ها یکجا صورت گیرد به شکل تدریجی عمل و پس از هر مصاحبه‌ای فرآیند تحلیل مضمون انجام شد تا زمانی که مفهوم جدیدی حاصل نگردید. مشخصات خبرگان مورد نظر در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول (۱): ویژگی‌های خبرگان

معیار اصلی	جنسیت	مدرک تحصیلی	رشته تحصیلی	سمت	سابقه شغلی
میانگین سنی ۳۵ سال	♀	دکترای تخصصی	حسابداری	مدیریت مالی	۱۰ سال
تعداد	۱	۷	۱۲	۳	۱۴

به منظور شناسایی ابعاد، مؤلفه و مصاحبه‌های به عمل آمده از روش قبل، از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. در مورد شیوه‌های تحلیل داده‌های کیفی تحلیل مضمون از اهمیت زیادی برخوردار است. اکثر محققان کیفی معتقدند که تحلیل مضمون روش بسیار مفیدی برای کسب ساختار معنا در مجموعه‌ای از داده‌ها است. تحلیل مضمون علاوه بر کاربرد گسترده در دیگر روش‌های کیفی در پدیدارشناسی نیز کاربرد دارد که بر روی تجربه ذهنی انسان‌ها تأکید می‌کند. فرایند تحلیل مضمون که طبق روش پیشنهادی آتراید - استیرلینگ (۲۰۰۱: ۳۸۵) است و یک رویکرد بسیار مهم در آن تحلیل مضمون، آتراید - استیرلینگ (۲۰۰۱: ۳۸۵)، شبکه مضامین است. آنچه شبکه مضامین عرضه می‌کند که بر اساس روند مشخص، مضامین پایه (کدها و نکات کلیدی متن)، مضامین سازمان دهنده (مضامین به دست آمده از ترکیب و تلخیص مضامین پایه) و مضامین فراگیر (مضامین عالی دربرگیرنده، اصول حاکم بر متن به مثابه کل) را در بر می‌گیرد و در این پژوهش از تحلیل شبکه‌ای استفاده شده است. روش هفت مرحله‌ای کولایزی استفاده شده است در این پژوهش در شکل (۱) نشان داده شده است.

شکل (۱): روش تجزیه و تحلیل داده‌های پدیدارشناسی با روش کولایزی

۴- یافته‌ها

در جدول (۲) نمونه‌ای از عبارات معنادار نشان داده شده است:
جدول (۲): نمونه‌ای از عبارات معنادار

عبارات معنادار
کاهش نرخ ارز موجب کاهش قیمت کنسائتره وارداتی و به تبع آن افزایش قدرت رقابت محصولات شرکت با نمونه وارداتی می‌گردد. از طرفی این عامل بر کاهش بهای تمام‌شده طرح‌های توسعه شرکت و تولید محصول با کاهش هزینه بسته‌بندی محصولات تأثیر مثبت خواهد داشت. صادرات محصولات با ارزش افزوده بالا در آینده می‌تواند بر مدیریت ریسک تغییرات نرخ ارز تأثیرگذار باشد.
افزایش هزینه اجرای پروژه‌های بهبود فرآیند و بهینه‌سازی محصولات با توجه به تحریم‌های بین‌المللی و تغییرات نرخ ارز. ثبت آمار و اخذ تاییدیه در خصوص فروش کلیه پسماندها در سامانه محیط‌زیست از سازمان حفاظت محیط‌زیست.
تعدد و متغیر بود قوانین و مقررات مرتبط با موضوع سرمایه‌های انسانی و افزایش تعداد شرکت‌های رقیب و احتمال جذب سرمایه‌های انسانی کارآمد شرکت توسط آن‌ها از جمله ریسک‌های پیش روی شرکت در این حوزه می‌باشد.
یکپارچگی روبه عقب با تأمین‌کنندگان و یکپارچگی روبه جلو با صنایع پایین‌دست و همتراز
کسب برتری عملیاتی در تولید محصولات با اقل بهای تمام‌شده و بالاترین بهره‌وری ممکن و نیز حفظ کیفیت برای کسب رضایتمندی بیشتر مشتریان.

در این پژوهش، همه‌ی عبارات و معانی برای ایجاد اطمینان از صحیح بودن فرآیند و سازگار بودن معانی بارها بررسی گردیدند. جدول (۳) نمونه‌هایی از چگونگی استخراج معانی از عبارات معنادار را نشان داده است.

جدول (۳): نمونه‌هایی از معانی فرموله شده

عبارات معنادار	معانی فرموله شده (مصادیق)
کاهش نرخ ارز موجب کاهش قیمت کنسائتره وارداتی و به تبع آن افزایش قدرت رقابت محصولات شرکت با نمونه وارداتی می‌گردد. از طرفی این عامل بر کاهش بهای تمام‌شده طرح‌های توسعه شرکت و تولید محصول با کاهش هزینه بسته‌بندی محصولات تأثیر مثبت خواهد داشت. صادرات محصولات با ارزش افزوده بالا در آینده می‌تواند بر مدیریت ریسک تغییرات نرخ ارز تأثیرگذار باشد.	ریسک تغییرات نرخ ارز
افزایش هزینه اجرای پروژه‌های بهبود فرآیند و بهینه‌سازی محصولات با توجه به تحریم‌های بین‌المللی و تغییرات نرخ ارز.	ریسک‌های مالی
ثبت آمار و اخذ تاییدیه در خصوص فروش کلیه پسماندها در سامانه محیط‌زیست از سازمان حفاظت محیط‌زیست.	گزارش عملکرد زیست محیطی شرکت
تعدد و متغیر بود قوانین و مقررات مرتبط با موضوع سرمایه‌های انسانی و افزایش تعداد شرکت‌های رقیب و احتمال جذب سرمایه‌های انسانی کارآمد شرکت توسط آن‌ها از جمله ریسک‌های پیش روی شرکت در این حوزه می‌باشد.	ریسک منابع انسانی

پس از انجام مصاحبه‌ها و استخراج داده‌ها به هرکدام از آن‌ها به صورت جداگانه یک کد مخصوص تعلق گرفت، سپس با استفاده از روش تحلیل مضمون مصاحبه‌ها و اسناد مورد بررسی و موارد مرتبط با سؤالات و نظرات پژوهش مورد تفکیک قرار گرفتند، داده‌های به‌دست‌آمده کدگذاری گردیده و در سه گروه مضامین پایه، سازمان دهنده و فراگیر جای گرفتند. ارتباط بین مضامین در شکل (۲) نمایش داده شده است.

شکل (۲): فرایند تحلیل داده‌ها با استفاده از روش تحلیل مضمون

بر این اساس و با توجه به تکرارپذیری هر یک از مفاهیم در مستندات و مصاحبه‌های انجام‌گرفته اقدام به کدگذاری داده‌ها گردید خلاصه عملیات انجام‌گرفته در مورد مضامین فراگیر در جدول (۴) ارائه شده است. با توجه به مصاحبه‌های عمیق صورت گرفته، ۹۴ شاخص استخراج شد که از میان شاخص‌های استخراج‌شده، ۲۹ مضمون پایه و ۵ مضمون سازمان دهنده و ۲ مضمون فراگیر استخراج شد.

جدول (۴): نتایج حاصل از استخراج مضامین سه‌گانه پژوهش

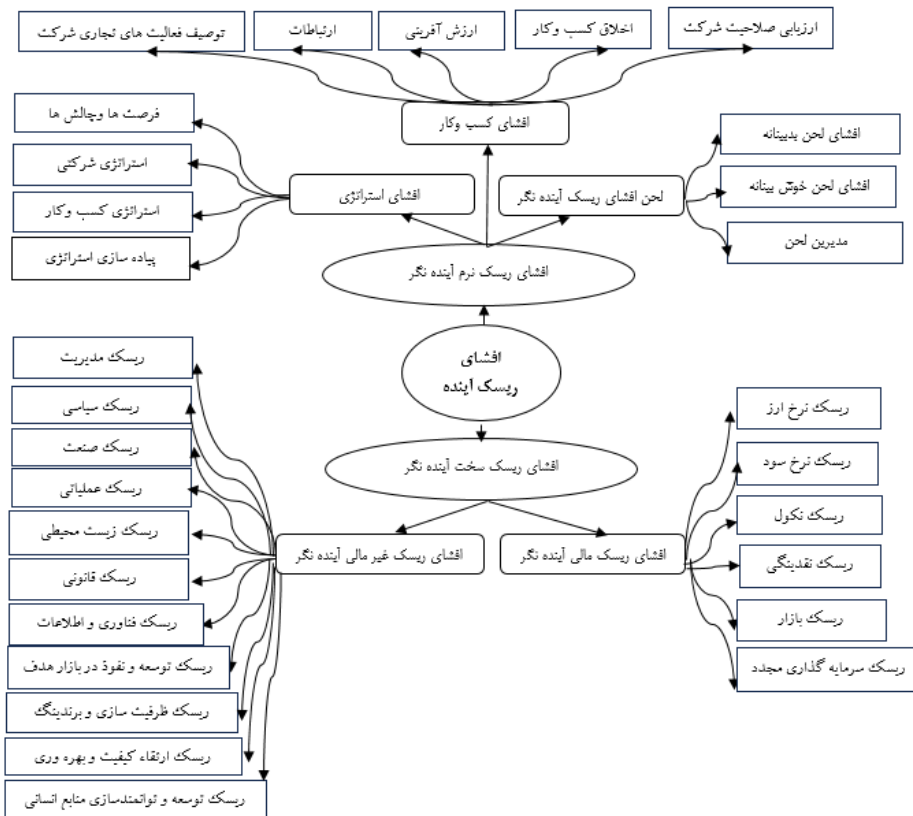
مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	مفاهیم
افشای استراتژی		استراتژی شرکتی	استراتژی‌های شرکت از منظر مالی و ذینفعان؛ استراتژی‌های شرکت از منظر مشتری؛ استراتژی‌های شرکت از منظر فرآیندهای داخلی؛ استراتژی‌های شرکت از منظر دانش، رشد و یادگیری
		استراتژی کسب‌وکار	ریسک استقرار سیستم جدید جامع امور مالی؛ ریسک ایجاد سیستم جامع بازرگانی، ریسک طراحی و پیاده‌سازی سامانه تحت وب ارتباط با مشتری، طراحی و اجرای سیستم کنترل تولید در واحدهای عملیاتی
		فرصت‌ها و چالش‌ها	ریسک ورود رقبای جدید و افزایش سطح عرضه، دسترسی به آب‌های آزاد و زیرساخت‌های صادراتی، وجود تقاضا برای محصولات شرکت در بازار، ریسک محدودیت‌های ایجادشده ناشی از تحریم
افشای ریسک نرم آینده‌نگر		پیاده‌سازی استراتژی	ریسک به‌کارگیری رویکرد هدف محور؛ ریسک تمرکز بر عامل رهبری سازمانی؛ ریسک پیاده‌سازی مدیریت دانش، افزایش کیفیت فروش و حضور در بازارهای جدید؛ ریسک الگوبرداری و یادگیری از شرکت‌های برتر داخلی و خارجی.
		ارزش‌آفرینی	تأمین متوازن منافع و انتظارات ذینفعان و ارتباط صمیمانه با آن‌ها؛ داشتن نظم، انضباط و مسئولیت‌پذیری؛ تمرکز بر کیفیت گرایی؛ تقویت برندهای تحت مالکیت شرکت و جذب برندهای معتبر
		ارتباطات	ریسک توسعه و برقراری سیستم‌های مجازی؛ ریسک ایجاد و توسعه شبکه ارتباطات و تعامل مؤثر و مناسب در شرکت
		اخلاق کسب‌وکار	ریسک پایبندی به قانون مداری، اصول اخلاق حرفه‌ای و اسلامی در کلیه فعالیت‌های کسب و کار؛ ریسک تعیین عادلانه قیمت‌های داخلی با رعایت حقوق مصرف‌کننده
لحن افشای ریسک آینده‌نگر		توصیف فعالیت‌های تجاری شرکت	افشای عملکرد عملیاتی و مالی شرکت، افشای برنامه‌های آینده شرکت، افشای فعالیت‌های توسعه منابع انسانی، افشای جایگاه شرکت در صنعت، افشای برنامه‌ها جهت رسیدن به اهداف افزایش سهم بازار، افشای ماهیت کسب‌وکار.
		ارزیابی صلاحیت شرکت	تمرکز بر آموزش، یادگیری، خلاقیت و نوآوری؛ دارا بودن ویژگی‌های تعهد، مسئولیت‌پذیری، شایسته‌سالاری، شفافیت و صداقت؛ ارتقاء وضعیت ایمنی فردی و جمعی
		لحن افشای ریسک آینده‌نگر	بهران‌های مالی و شرایط رکود و تورم اقتصادی، سوگیری مدیران و هیئت‌مدیره در ارائه اطلاعات، تأخیر در اجرای پروژه جامع بهبود فرایند، کامل نبودن سبد محصولات.

مضامين فراگير	مضامين سازمان دهنده	مضامين پايه	مفاهيم
		افشای لحن خوش بينانه	تاکيد بر رعايت دقيق ضوابط و مقررات، بهينه‌سازى خط توليد و مصرف انرژی با اجراى پروژه‌هاى بهينه‌سازى ارائه به موقع کليه گزارش‌ها فضلى خريده‌فروش به اداره دارايى، پشتيبانى کامل از طرح توسعه شرکت و تأمين قطعات و دستگاه‌هاى مورد نياز در اسرع وقت، خلق برندهاى جديد داخلى و بين‌المللى.
			مديريت نوشتار و ادراک (انگيزه فرصت طلبانه)، کتمان اطلاعات بنيادى، مديریت اظهارنظر غيرمقبول حسابرسى و نسبت‌هاى جارى و مالى، تغيير و جهت‌دار کردن نگرش عملکرد مالى با پيچيدگى و طول متن، تطابق لحن نوشتار کيفى و کمى و کاهش عدم تقارن اطلاعاتى، انگيزه دست‌کارى و گمراه کردن ادراک سرمايه‌گذاران و استفاده‌کنندگان.
	ريسک نرخ ارز	ريسک نرخ سود	ريسک حل مشکلات واردات مواد اوليه و قطعات، ريسک مبادلت ارزى (عدم امکان يا تاخير در وصول مطالبات و حضور واسطه‌هاى مطمئن و غير قابل دسترس در جريان مبادلات ملى و بين‌المللى)، ريسک تغييرات قيمت ارز بازار
			ريسک نگهدارى دارايى‌ها به صورت دارايى‌هاى مالى، ريسک سرمايه‌گذارى دارايى‌ها با نرخ شناور بازار، ريسک متعادل نگاه‌داشتن هزينه مالى از طريق جايگزين نمودن بانک‌ها با هزينه بهره کمتر.
ريسک مالى آینده‌نگر	ريسک نکول	ريسک نقدينگى	ريسک عدم توان يا تمايل وام‌گيرنده به عمل کردن تعهدات خود در تاريخ سررسيد، ريسک اردکردن زبان‌هاى زياد به سازمان از طريق نکول تعدادى کمى از مشتريان، ريسک عدم پرداخت تمام وام‌ها به يک صنعت خاص.
			ريسک نرخ تسهيلات و کارمزدهاى بانكى؛ ريسک اولويت‌بندى و تخصيص منابع مالى؛ ريسک ناتوانى در فروش محصولات توليدى؛ ريسک نقصان ساختار مالى شرکت.
افشای ريسک سخت آينده‌نگر	ريسک سرمايه‌گذارى مجدد	ريسک مديریت	ريسک افزايش عرضه محصولات با توجه به بهره‌بردارى واحدهاى در دست اجرا؛ ريسک کاهش قيمت فروش محصولات صادراتى به دليل شرايط تحریمی
			ريسک شناسايى فرصت‌هاى سرمايه‌گذارى‌هاى جديد سودآور؛ ريسک مشارکت در سرمايه‌گذارى شرکت‌هاى فرعى
ريسک غير مالى آينده‌نگر	ريسک سياسى	ريسک عملياتى	ريسک تصميمات نادرست مديران اجرايى شرکت‌ها و مؤسسات؛ ريسک عدم توسعه توانايى‌ها و قابليت‌هاى فرايندهاى مديریتی در شرکت، ريسک يکپارچه‌سازى نظام مديریت عملکرد سازمان با نظام مديریت عملکرد منابع انسانی.
			ريسک ممنوعیت صادرات و از دست رفتن سهم بازار بارز در کشورهاى هدف، ريسک پسا خروج
	ريسک صنعت	ريسک زيست محيطى	ريسک ايجاد اشتغال و تأمين نيازهاى داخلى؛ ريسک ايجاد تعاملات مثبت و توسعه پايدار در روابط بين‌المللى
			ريسک کاهش آلاينده‌هاى زيست محيطى، ريسک حفظ آمادگى اکيپ مقابله با حوادث احتمالى
	ريسک فناورى و اطلاعات	ريسک قانونى	ريسک يکپارچه‌سازى سيستم‌هاى اطلاعاتى؛ ريسک عدم طراحى و استقرار نرم‌افزارهاى مورد نياز واحدهاى مختلف در راستاى کاهش هزينه خريد نرم‌افزار
			ريسک رعايت قوانين و مقررات سازمان بورس اوراق بهادار، قوانين کار، رفاه و تأمين اجتماعى؛ ريسک افزايش ماليات‌هاى دريافتى؛ ريسک عدم توجه کافى به قوانين مالکيت معنوى

تدوین الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت با روش پدیدارشناسی .../۱۰۳

مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	مفاهیم
		ریسک توسعه و نفوذ در بازار هدف	ریسک گسترش بازارهای فروش محصولات و تنوع‌بخشی به انواع تولیدات؛ ریسک حمل‌ونقل بین‌المللی محصولات
		ریسک ظرفیت‌سازی و برندینگ	ریسک ورود ظرفیت‌های جدید به بازار، ریسک هم‌افزایی با شرکت‌های تولیدکننده هم‌گروه در طراحی و فروش؛ ریسک طراحی و اجرای کمپین‌های تبلیغاتی برند محور و محصول محور
		ریسک ارتقاء کیفیت و بهره‌وری	ریسک معهد بودن به رعایت استانداردهای بین‌المللی؛ ریسک کنترل کیفیت فرآیند تولید؛ ریسک پیاده‌سازی نظام مدیریت دانش همگام با اجرای نظام تضمین کیفیت
		ریسک توسعه و توانمندسازی منابع انسانی	ریسک عدم وجود نظام آموزش و توانمندسازی نیروی انسانی، ریسک عدم وجود نظام ارزیابی عملکرد نیروی انسانی، ریسک عدم وجود نظام استعدادیابی و جانشین پروری نیروی انسانی، ریسک عدم اجرای طرح‌های رفاهی تشویقی، ورزشی و تفریحات سالم نیروی انسانی.

در این پژوهش مؤلفه‌ها به صورت توصیف جامعی از پدیده مورد نظر ترکیب و پس از ادغام همه مؤلفه‌ها، توصیف و الگوی جامعی از افشای ریسک آینده‌نگر به‌عنوان ساختار کلی به دست آمده است. بررسی روایی و پایایی جزء مبانی مهم پژوهش کیفی از نوع پدیدارشناسی است. در روش کلایزی، سنجش اعتبار از طریق خود مصاحبه‌شوندگان انجام شد. به این صورت که یافته‌های ناشی از مصاحبه‌ها، در اختیار مصاحبه‌شوندگان قرار گرفت و از طریق مباحثه با آن‌ها، سنجش اعتبار صورت پذیرفت. در این پژوهش، همه مصاحبه‌شوندگان، رضایت خود را از نتایج استخراج‌شده حاصل از مصاحبه با آن‌ها که نشانگر دیدگاه‌ها، تجارب و تخصصشان نسبت به مدل افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت بود، اعلام کردند و در نهایت به طور کلی با دریافت اطلاعات خبرگان یافته‌های تحقیق در شکل (۳) به نمایش گذاشته شده است.

شکل (۳): الگوی مستخرج شده از پژوهش

بدین نحو که تمامی این ۶۶ مقوله باید با در نظر گرفتن رویکردهای موجود در حوزه افشای ریسک آینده‌نگر، از منظر زیرساخت، تکنیک و چگونگی اجرا و پیاده‌سازی همچنین سازوکار سیستم با رویکرد فناوریانه پیاده‌سازی و اجرا گردد تا در نهایت الگوی افشای ریسک آینده‌نگر با چنین رویکردی سازمان‌دهی، پیاده‌سازی و اجرا گردد و در نهایت خروجی آن با نگرشی فناوریانه در مسیر خلق ارزش شرکت‌ها، به استفاده‌کنندگان و ذینفعان ارائه گردد.

۵- بحث و نتیجه‌گیری

افشای ریسک‌های آینده‌نگر بیشتر می‌تواند ریسک اطلاعات نامتقارن را کاهش دهند و با کاهش هزینه‌های سرمایه‌گذاران برای جمع‌آوری اطلاعات، به بهبود دسترسی شرکت به بازارهای سرمایه کمک کنند. علاوه بر این، بازار می‌تواند موقعیت ریسک شرکت را بهتر درک کند و ممکن است شرکت را با ریسک کمتر درک کند. پژوهش حاضر، به دنبال دستیابی به الگوی پیشنهادی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت‌ها در ایران از دیدگاه صاحب‌نظران، است. از این‌رو در این پژوهش تلاش گردید تا مقوله‌های مؤثر در طراحی الگوی افشای ریسک

آینده‌نگر مورد شناسایی قرار گیرد. در پژوهش حاضر به تدوین الگوی افشای ریسک آینده‌نگر در گزارش‌های سالانه شرکت‌ها به عنوان ابزاری جهت پیش‌بینی وضعیت آتی شرکت‌ها پرداخته شده است. این الگو به صورت جامع، تأثیر انواع مختلف عوامل مؤثر بر افشای ریسک آینده‌نگر را بیان نموده و در نهایت کمک مؤثری بر کنترل میزان ریسک آینده‌نگر و همچنین کیفیت گزارشگری مالی و غیرمالی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار می‌نماید و به صورت کلی، منجر به بهبود تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران در بازار سرمایه خواهد شد. به عبارتی، افشای ریسک آینده‌نگر درباره عملیات، برنامه‌ها و استراتژی‌ها و نیز اهداف مالی و غیرمالی آتی شرکت و همچنین فرصت‌ها و خطرات مرتبط با برنامه‌ها، همگی در ارزیابی جریان‌های نقدی و ارزش آینده شرکت می‌تواند نقش مؤثری را ایفا کنند بنابراین سهم پژوهشی این تحقیق در تولید دانش جدید، ارائه مدل مفهومی جدیدی است که تاکنون در هیچ‌یک از پژوهش‌های قبلی به چنین مدلی اشاره نشده است

برای تحقق این هدف، از طریق روش نمونه‌گیری گلوله برفی، ۲۲ نفر از خبرگان که دارای شرایط مورد نظر از جهت تخصص و تجربه در زمینه موضوع بودند، انتخاب و مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته به صورت سؤالات باز و مشترک از آن‌ها انجام شد. سپس داده‌ها، در هفت مرحله طبق رویکرد پدیدارشناسی توصیفی - کلاسی، آنالیز و درون‌مایه‌های اصلی استخراج، تفکیک و دسته‌بندی شدند. پس از اعتبار سنجی روایی و پایایی یافته‌ها که در پدیدارشناسی دارای اهمیت بالایی است، در نهایت مدل پیشنهادی افشای ریسک آینده‌نگر از دیدگاه خبرگان، ارائه گردید. این مدل دربرگیرنده ۲ تم فراگیر شامل افشای ریسک نرم آینده‌نگر و افشای ریسک سخت آینده‌نگر است. افشای ریسک سخت آینده‌نگر، به صورت مقداری و کمی بوده و به راحتی قابلیت ذخیره کردن و انتقال را داشته و محتوای آن‌ها مستقل از فرآیند جمع‌آوری آن‌ها است؛ که در این پژوهش افشای ریسک سخت آینده‌نگر شامل (ریسک مالی آینده‌نگر و ریسک غیرمالی آینده‌نگر) می‌باشد که ریسک‌های مالی خود به صورت مقداری و کمی بوده و ریسک‌های غیرمالی نیز قابلیت تبدیل شدن به مقدار و کمی را دارند به طور مثال ریسک توسعه و توانمندسازی منابع انسانی را می‌توان از لحاظ بررسی میزان ساعت دوره‌های آموزشی تخصصی برای افزایش سطح علمی کارکنان شرکت (مثلاً: ۱۳۹۹۱ ساعت)، بررسی تعداد کارکنان شرکت (تعداد ۵۲۵ نفر) که در چارچوب ساختار مورد نظر شرکت مشغول به کار می‌باشند و همچنین بررسی تعداد پرسنل رسمی، قراردادی و یا پیمایشی شرکت و یا ریسک عملیاتی یک شرکت را از طریق محاسبه افزایش مقدار ضایعات در شرکت تولیدی یا پایین آمدن ظرفیت و مقدار تولید، محاسبه نرخ بازده سرمایه‌گذاری کمی یا مقداری کرد. افشای ریسک نرم آینده‌نگر شامل (افشای استراتژی، افشای کسب‌وکار و لحن افشای ریسک آینده‌نگر) می‌باشد. در قسمت افشای ریسک سخت آینده‌نگر، ریسک مالی آینده‌نگر همانند پژوهش مرادی آزاد (۱۳۹۰) شامل

(ريسک نرخ ارز، ريسک نرخ سود، ريسک نکول، ريسک نقدينگى، ريسک بازار و ريسک سرمايه‌گذاري مجدد) است. اطلاعات ريسک مالي افشا شده در صورت‌هاي مالي عاملی حياتی در شناسایی و محدود کردن ريسک برای استفاده‌کنندگان صورت‌هاي مالي است. با اين حال، امروزه چنین داده‌هایی کافی نيست و دامنه افشاگری‌ها بايد گسترش يابد. مشکل عدم تقارن اطلاعات بين کاربران داخلی و خارجی در حوزه فرآيند تصميم‌گيري بيشتر نمايان می‌شود. مفهوم ريسک رفتاری در شرکت‌ها نیز قابل مشاهده است که واکنشی به تغييرات سياسی، محیطی و غيره است. همچنان بعد بعدی افشای ريسک سخت آینده‌نگر، ريسک غيرمالي آینده‌نگر است که همانند پژوهش مهردادی و همکاران (۱۴۰۰؛ ۱۵۳) شامل (ريسک مدیریت، ريسک سياسی، ريسک صنعت، ريسک عملیاتی، ريسک زیست‌محیطی، ريسک فناوری و اطلاعات، ريسک قانونی، ريسک توسعه و نفوذ در بازار هدف، ريسک ظرفیت‌سازی و برندینگ، ريسک ارتقاء کیفیت و بهره‌وری و ريسک توسعه و توانمندسازی منابع انسانی) است. اطلاعات ريسک غيرمالي اهميت فزاينده‌ای دارد، زیرا به سرمايه‌گذار اجازه می‌دهد موقعیت بازار و امکانات توسعه واحد تجاری را ارزیابی کند و نقش مضاعفی در سيستم حسابداری ایفا می‌کند. در درجه اول، آن‌ها زمينه مناسبی برای تجزیه و تحليل داده‌هاي مالي ایجاد می‌کنند و دامنه تفسير نتایج آن را گسترش می‌دهند. علاوه بر این، آن‌ها نقش مهمی را در شناسایی و کاهش ريسک شرکت‌ها ایفا می‌کنند. همچنین اطلاعات ريسک غيرمالي می‌تواند برای ایجاد مدل ريسک اعتباری اهميت و بزه‌ای داشته باشد. چنین داده‌هایی می‌توانند پیش‌بینی کننده‌هاي مؤثری برای احتمال اعتباردهی شرکت‌ها باشند و در کاهش ريسک در حوزه تغيير قوانین و مشکلات زیست‌محیطی نیز قابل ذکر است. الزام به افشای داده‌ها با در نظر گرفتن سياست‌هاي استخدامی، تنوع و همچنین مسائل زیست‌محیطی ممکن است انگیزه‌ای برای مدیران برای ایجاد تصویر مثبت از شرکت‌ها و محدود کردن ريسک تصوير و رفتار باشد. نمونه چنین فرآيندی اجرای افشای اجباری در مورد مسائل زیست‌محیطی است. در زمينه افشای ريسک نرم آینده‌نگر یکی از ابعاد آن شامل افشای استراتژی است که افشای استراتژی شامل چهار قسمت استراتژی شرکتی، استراتژی کسب‌وکار، فرصت‌ها و چالش‌ها و پياده‌سازی استراتژی است. استراتژی شرکت در جهت افشای صحیح اطلاعات، می‌تواند ثبات عملکرد در بلندمدت را برای شرکت ایجاد نماید. استراتژی کسب‌وکار، بر اساس اهداف کلی توسعه استراتژیک، تعیین اهداف درآمد بلندمدت، تعیین اهداف سودآوری بلندمدت، موقعیت استراتژیک عوامل تجاری، تمایز، بازارهاي استراتژیک کلیدی در وضع موجود، بازارهايی برای رشد آینده، محصولات، خدمات استراتژیک کلیدی در وضعیت موجود، محصولات و خدمات برای رشد آینده، برنامه‌هاي کلیدی سرمايه‌گذاري برای دستیابی به اهداف استراتژیک و استراتژی ایجاد ارزش در جهت‌دهی افشای سالیانه شرکت تأثیرگذار است. از ديگر بعد افشای ريسک نرم آینده‌نگر افشای کسب‌وکار است که شامل ارزش‌آفرینی، ارتباطات، اخلاق

کسب‌وکار، توصیف فعالیت‌های تجاری شرکت و ارزیابی صلاحیت شرکت است. ارزش‌آفرینی در جهت افشای صحیح اطلاعات، می‌تواند ثبات عملکرد در بلندمدت را برای شرکت ایجاد نماید و توصیف فعالیت‌های تجاری شرکت و تخصص/صلاحیت شرکت بر ساختار، نگارش و اهمیت افشای گزارشگری سالیانه تأکید دارد؛ و بعد دیگر افشای ریسک نرم آینده‌نگر لحن افشای ریسک آینده‌نگر است که شامل افشای لحن بدبینانه، افشای لحن خوش‌بینانه و مدیریت لحن است. بررسی لحن افشا و ماهیت عددی افشای ریسک‌های آینده‌نگر نشان می‌دهد که اخبار خوب و ریسک‌های کمی بیشتر افشاشده می‌تواند دقت پیش‌بینی را به طور قابل توجهی بهبود بخشد. یافته‌های حاصل از این پژوهش برای سرمایه‌گذاران و تحلیلگران مالی مفید است، بنابراین پیشنهاد می‌شود:

- سازمان بورس اوراق بهادار و همچنین حسابرسان در بررسی گزارش‌ها می‌توانند با هدف افزایش قابلیت مقایسه شرکت‌ها را ملزم به ارائه شکل مشابهی در خصوص افشای ریسک آینده‌نگر نمایند. افزون بر این به خط‌مشی‌گذاران حوزه مالیات پیشنهاد می‌شود در تدوین بخشنامه‌ها مالیاتی و دستورالعمل‌های مربوط صراحت داشته باشند، چرا که بسیاری از شرکت‌ها با مشکل ریسک قانونی ناشی از مسائل مالیاتی مواجه هستند.

- نتایج پژوهش حاضر همچنین دستورالعمل‌های واضح‌تری را در اختیار مدیران قرار می‌دهد که دقیقاً چه نوع افشای ریسک آینده‌نگر را در گزارش‌های سالانه خود به نفع تحلیلگران و سرمایه‌گذاران قرار دهند. این راهنما می‌تواند تقریباً بلافاصله صادر شود و به زمان نیاز ندارد تا شرکت‌های بی‌سابقه رویه‌های خود را تغییر دهند و دیگر شرکت‌ها احساس کنند موظف به تقلید از رفتارشان باشند.

- با توجه به پر ریسک بودن بازار سرمایه کشور، برای سرمایه‌گذاران ضروری است که از نحوه افشای ریسک‌های شرکت توسط مدیران آگاه شوند زیرا که شرایط اقتصادی پیرامون شرکت و انگیزه‌های شخصی مدیران می‌تواند لحن افشای آن‌ها در ارتباط با ریسک‌های شرکت را تحت تأثیر قرار دهد.

- به تدوین‌کنندگان قوانین و مقررات بازار سرمایه توصیه می‌شود که دستورالعمل دقیق‌تری برای افشای ریسک‌های آینده‌نگر شرکت، و نحوه طبقه‌بندی آن‌ها تدوین کند تا زمینه افشای شفاف و باکیفیت‌تر اطلاعات ریسک آینده‌نگر برای اخذ تصمیم‌گیری بهتر سرمایه‌گذاران فراهم شود.

- بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر به قانون‌گذاران در حوزه بازار بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌گردد در تدوین دستورالعمل‌ها و شیوه‌های افشای داوطلبانه ریسک، لحن افشای ریسک آینده‌نگر را نیز مورد توجه قرار دهند. همچنین به تحلیل‌گران بازار سرمایه، سرمایه‌گذاران، بانک‌ها و مؤسسات تأمین مالی پیشنهاد می‌گردد در برآوردهای خود، نحوه مواجه

شرکت‌ها با ريسک‌هاى مطروحه و لحن افشاى ريسک آينده‌نگر را مد نظر داشته باشند. چرا که در غياب قوانين و دستورالعمل‌هاى متقن در حوزه ريسک آينده‌نگر، لحن بکار گرفته شده در تدوين ريسک‌ها مى‌تواند با ميزان ريسک‌پذيرى شرکت در تضاد باشد.

پيشنهادهائى مى‌شود در ادامه اين پژوهش، درباره موضوعات زير نيز تحقيق صورت پذيرد:

- پيشنهادهائى مى‌شود در پژوهش‌هاى آتى به بررسى رابطه بين ميزان افشاى ريسک آينده‌نگر با ديگر جنبه‌هاى ريسک شرکت (شامل ريسک سيستماتيک و ريسک غير سيستماتيک به تفکيک)، محافظه‌کارى مديریت، ساختار مالکيت شرکت، ساختار مديریت، کيفيت حسابرسى، پذيرش در بورس و ديگر ويژگى‌هاى شرکت پرداخته شود.

- در مقايسه با بورس‌هاى بزرگى مانند آمريکا و انگلستان و تلاش کم پژوهشگران براى تحليل افشاى ريسک آينده‌نگر، بررسى ابعاد مختلف افشاى ريسک شامل ويژگى‌هاى ريسک‌هاى افشا شده و عوامل مؤثر بر افشاى اطلاعات ريسک در ايران از اهميت بالايى برخوردار است؛ زيرا اين بررسى مى‌تواند اطلاعاتى در خصوص جنبه‌هاى ريسک‌هاى افشا شده در اختيار تصميم‌گيرندگان قرار دهد.

- به پژوهشگران آتى توصيه مى‌شود در پژوهشى عوامل و پيامدهاى تعيين‌کننده افشاى ريسک آينده‌نگر در گزارش‌هاى سالانه بر اساس رويکرد الگوسازى معادلات ساختارى را بررسى نمايند.
- به پژوهشگران آتى توصيه مى‌شود به بررسى پيامد اقتصادى افشاى ريسک آينده در گزارش‌هاى سالانه با استفاده از مدل پويا پردازند.

- به پژوهشگران آتى توصيه مى‌شود به بررسى ارتباط بين کيفيت حاکميت شرکتى درونى و بيرونى و افشاى ريسک آينده در گزارش‌هاى سالانه با استفاده از مدل‌هاى ايستا و پويا پردازند.
- پيشنهادهائى مى‌شود در پژوهش‌هاى آتى نقش واسطه‌اى ساير ويژگى‌هاى شرکت مانند ريسک بازار شرکت، اهرم مالى و نقدينگى را در رابطه بين افشاى ريسک آينده‌نگر در گزارش‌هاى سالانه و کارايى سرمايه‌گذارى شرکت‌ها بررسى نمايند. همچنين تأثير ساختار مالکيت بر افشاى ريسک آينده‌نگر در گزارش‌هاى سالانه و کارايى سرمايه‌گذارى بررسى گردد.

یادداشت‌ها

1.Celik et al.	Elshandidy & Shrives
2.Bravo	Kunze et al
3.Kent & Ung	Lang & Lundholm
Uyar & Kilic	Choi et al.
Aljifri & Hussainey	Richard Lu & Wu Tucker
Oliveira et al.	Whittington & Yakis-Douglas
Xin	Santema et al.
Salama et al.	Beretta & Bozzolan
Beattie	Beattie & Smith
Leung et al.	Wada & Dandago
Hassanein & Hussainey	Gasparyan
Bertomeu & Marinovic	Høffding & Martiny
Li et al.	Creswell & Creswell
Hope et al.	

کتابنامه

- آقایی متعلقی، ندا؛ علی‌خانی، رضیه؛ مران جوری، مهدی و صمدی لرگانی، محمود. (۱۴۰۲). تبیین ابعاد کمی و کیفی افشای اطلاعات آتی در گزارش سالانه شرکت‌ها در ایران، فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، ۱۲(۴۶):۴۵۹-۴۷۲.
- خوش خلق، ایرج و طالب نیا، قدرت‌الله. (۱۴۰۰). تبیین اثر مفاهیم گزارشگری مالی بر سطح افشای ریسک در گزارشگری مالی سالانه در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه دانش سرمایه‌گذاری، ۱۰(۳۸):۴۵۵-۴۷۳.
- دیانتی دیلمی، زهرا و خداکرمی، الهام. (۱۳۹۶). تاثیر انتشار اخبار زیست محیطی روی قیمت سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه دانش سرمایه‌گذاری، ۶(۲۳):۱۸۹-۲۱۲.
- فصیحی، صغری؛ حسینی، سیدعلی و مشایخ. (۱۳۹۸). بررسی تاثیر افشای ریسک بر کارایی سرمایه‌گذاری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه دانش سرمایه‌گذاری، ۸(۳۱):۳۵۵-۳۷۲.
- کردستانی، غلامرضا و محمدی نسب، سید محسن. (۱۴۰۲). تأثیر اثربخشی کنترل‌های داخلی بر افشای ریسک در متن گزارش‌های مالی، نشریه پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی، ۱۵(۵۷):۱-۲۲.
- مهزادی، رامین؛ بادآور نهندی، یونس؛ زینالی، مهدی و برادران حسن زاده، رسول. (۱۴۰۱). ارائه مدلی برای سنجش محافظه‌کاری در افشای ریسک بر پایه لحن افشا، فصلنامه دانش سرمایه‌گذاری، ۱۱(۴۲):۳۲۱-۳۴۷.

مهردى، رامين؛ بادآور نهندي، يونس؛ زينالى، مهدي و برادران حسن زاده، رسول. (۱۴۰۰). تأثير لحن محافظه‌کارانه مدیریت در افشای ریسک بر ریزش قیمت سهام: رویکرد زبان شناختی مبتنی بر لحن افشای اخبار، فصلنامه دانش مالی تحلیل اوراق بهادار، ۱۴(۵۰): ۱۵۳-۱۶۸.

References

- Aghaie Motealeghi, N., Alikhani, R., Maranjory, M., & Samadi Largani, M. (2023). Explanation of the quantitative and qualitative dimensions of forward-looking information disclosure in the annual reports of companies in Iran. *Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge*, 12(46): 459-472. (In persian)
- Aljifri, K., & Hussainey, K. (2007). The determinants of forward-looking information in annual reports of UAE companies. *Managerial Auditing Journal*, 22(9): 881-894.
- Arthur, A. & Thompson, J. (2017). *Crafting & Executing Startegy: The Quest for Competitive Advantage*: Mcgraw-Hill.
- Attride-Stirling, J. (2001). Thematic networks: an analytic tool for qualitative research. *Qualitative research*, 1(3): 385-405.
- Bankole, O. E., Lawal, Q. A., & Adeoye, E. T. (2022). FORWARD LOOKING INFORMATION DISCLOSURE AMONG NON-FINANCIAL FIRMS IN NIGERIA (2012-2020). *Journal of Economic Research & Business Administration*, 141(3).
- Beattie, V. (2014). Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: Issues, theory, methodology, methods and a research framework. *The British Accounting Review*, 46(2):111-134.
- Beattie, V., & Smith, S. J. (2013). Value creation and business models: Refocusing the intellectual capital debate. *The British Accounting Review*, 45(4): 243-254.
- Beretta, S., & Bozzolan, S. (2008). Quality versus quantity: the case of forward-looking disclosure. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 23(3): 333-376.
- Bertomeu, J., & Marinovic, I. (2016). A theory of hard and soft information. *The Accounting Review*, 91(1):1-20.
- Bravo, F. (2016). Forward-looking disclosure and corporate reputation as mechanisms to reduce stock return volatility. *Revista de Contabilidad*, 19(1):122-131.
- Celik, O., Ecer, A., & Karabacak, H. (2006). Disclosure of forward looking information: Evidence from listed companies on Istanbul stock exchange. *Investment Management and Financial Innovations*, (3, Iss. 2), 197-216.
- Choi, A., Kristian, J., Joseph, C., & Voon, B. H. (2022). Determinants of Forward-Looking Information Disclosure by Top Malaysian Companies within a Resource-Based View Framework. *Management & Accounting Review*, 21(3).
- Choi, F. D., & Meek, G. K. (2012). *International Accounting* (Akuntansi Internasional).

- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Dianati Dalami, Z., & Khodakarami, E. (2017). The impact of environmental news on stock prices of companies listed in Tehran Stock Exchange. *Journal of investment knowledge*, 6(23):189-212. (In persian)
- Elshandidy, T., & Shrivies, P. J. (2016). Environmental incentives for and usefulness of textual risk reporting: Evidence from Germany. *The International Journal of Accounting*, 51(4), 464-486.
- Fasihi, S., Hosseini, S. A., & Mashayekh, S. (2019). The investigation of the effect of risk disclosure on investment efficiency of accepted companies in Tehran stock exchange. *Journal of Investment Knowledge*, 8(31):355-372. . (In persian)
- Faulkender, M., & Petersen, M. A. (2006). Does the source of capital affect capital structure?. *The Review of Financial Studies*, 19(1):45-79.
- Gasparyan, G. (2021). Double-sided transformations of culture-bound constituents in William Saroyan's cross-cultural domain. *Translation Studies: Theory and Practice*, 1(2):31-44.
- Giunta, F., Bambagiotti Alberti, L., & Verrucchi, F. (2009). Business model disclosure: much ado about nothing. Evidence from financial statements of Italian listed companies. In Abstract proceedings. Cambridge University.
- Habib, A., & Hasan, M. M. (2017). Managerial ability, investment efficiency and stock price crash risk. *Research in International Business and finance*, 42, 262-274.
- Hassanein, A., & Hussainey, K. (2015). Is forward-looking financial disclosure really informative? Evidence from UK narrative statements. *International Review of Financial Analysis*, 41, 52-61.
- Høffding, S., & Martiny, K. (2016). Framing a phenomenological interview: what, why and how. *Phenomenology and the Cognitive Sciences*, 15, 539-564.
- Hope, O. K., Hu, D., & Lu, H. (2016). The benefits of specific risk-factor disclosures. *Review of Accounting Studies*, 21, 1005-1045.
- Kent, P., & Ung, K. (2003). Voluntary disclosure of forward-looking earnings information in Australia. *Australian Journal of Management*, 28(3):273-285.
- Khoshkholg, I., & Talebnia, G. (2021). Explaining the effect of financial reporting concepts on the level of risk disclosure in annual financial reporting in companies listed on the Tehran Stock Exchange. *Journal of Investment Knowledge*, 10(38):455-473. (In persian)
- Kordestani, G., & Mohammadi Nasab, S. M. (2023). Effectiveness of Internal Controls on Disclosure in the Text of Financial Statements. *Financial Accounting and Auditing Research*, 15(57):1-22. (In persian)
- Kunze, F., Basse, T., Rodriguez Gonzalez, M., & Vornholz, G. (2020). Forward-looking financial risk management and the housing market in the United Kingdom: is there a role for sentiment indicators?. *The Journal of Risk Finance*, 21(5):659-678.

- Lang, M. H., & Lundholm, R. J. (1996). Corporate disclosure policy and analyst behavior. *Accounting review*, 467-492.
- Leung, S., Parker, L., & Courtis, J. (2015). Impression management through minimal narrative disclosure in annual reports. *The British accounting review*, 47(3):275-289.
- Li, E. X., Ramesh, K., Shen, M., & Wu, J. S. (2015). Do analyst stock recommendations piggyback on recent corporate news? An analysis of regular-hour and after-hours revisions. *Journal of Accounting Research*, 53(4):821-861.
- Liberti, J. M., & Petersen, M. A. (2019). Information: Hard and soft. *Review of Corporate Finance Studies*, 8(1):1-41.
- Linsley, P. M., & Shrivs, P. J. (2006). Risk reporting: A study of risk disclosures in the annual reports of UK companies. *The British Accounting Review*, 38(4):387-404.
- Mehradi, R., Badavar Nahandi, Y., Zeinali, M., & Baradaran, R. (2021). The Effect of Conservative Management Tone on Risk Disclosure on Stock Price Fall: A Linguistic Approach Based on News Disclosure Tone Community Verified icon. *Financial Knowledge of Securities Analysis*, 14(50):153-168. (In persian)
- Mehradi, R., Badavar Nahandi, Y., Zeynali, M., & Baradaran Hasanzadeh, R. (2022). A Model for Measuring Conservatism in Risk Disclosure Based on Disclosure Tone. *Journal of Investment Knowledge*, 11(42):321-347. (In persian)
- Nguyen, L. T. T. (2023). Ownership structure and stock market implications of forward-looking and risk disclosure: evidence from ASEAN listed companies (Doctoral dissertation, Faculty of Business and Law, University of the West of England, Bristol).
- Oliveira, J., Lima Rodrigues, L., & Craig, R. (2011). Risk-related disclosures by non-finance companies: Portuguese practices and disclosure characteristics. *Managerial Auditing Journal*, 26(9):817-839.
- Richard Lu, H. Y., & Wu Tucker, J. (2012). Nonearnings corporate guidance. *Financial Management*, 41(4):947-977.
- Romano, M., Taliento, M., Favino, C., & Netti, A. (2019). Firm characteristics and forward-looking risk disclosure: Evidence from the Italian context. *Corporate Ownership & Control*, 16 (4):56-65.
- Rudtsch, V., Gausemeier, J., Gesing, J., Mittag, T., & Peter, S. (2014). Pattern-based business model development for cyber-physical production systems. *Procedia CIRP*, 25, 313-319.
- Rumelt, R. P., Schendel, D., & Teece, D. J. (1991). Strategic management and economics. *Strategic management journal*, 12(52):5-29.
- Salama, A., Anderson, K., & Toms, J. S. (2011). Does community and environmental responsibility affect firm risk? Evidence from UK panel data 1994–2006. *Business ethics: a European review*, 20(2):192-204.

- Santema, S., Hoekert, M., Van De Rijdt, J., & Van Oijen, A. (2005). Strategy disclosure in annual reports across Europe: a study on differences between five countries. *European Business Review*, 17(4):352-366.
- Uyar, A., & Kilic, M. (2012). Influence of corporate attributes on forward-looking information disclosure in publicly traded Turkish corporations. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 62, 244-252.
- Wada, N. A., & Dandago, K. I. (2023). Risk Committee and Risk Disclosure Quality: Evidence from Listed Insurance Firms in Nigeria. *Journal of Accounting Research, Organization and Economics*, 6(2): 162-182.
- Whittington, R., & Yakis-Douglas, B. (2010). Strategic disclosure: Corporate reputation and the communication of strategy.
- Xin, J. (2015). The determinants of forward-looking risk disclosure and its impacts on firms' risk and analyst forecast accuracy: Evidence from the UK (Doctoral dissertation, Durham University)